

Harm Meijer—nummer adin van de Grönneger Bond

(Van een onzer redakteuren)

VEENDAM — Hij bleek wat kleiner dan ik me hem herinnerde. Verklaarbaar overigens, want het beeld dat van Harm Meijer in het geheugen bewaard was gebelevten dateert uit de laatste dertiger jaren: een met gestrekte rug op de fiets zittende jonge man, gekleed in een militair buitenmodel uniform zoals aspirant-reserve-officieren dat in die tijd meestal droegen als zij met verlof thuis waren. Als in elk mensenleven is er sindsdien ook in dat van Meijer het een en ander gebeurd. Persoonlijke dingen voornamelijk waarvan de buitenwacht geen weet hoeft te hebben. Kortgeleden echter is dat veranderd. Helemaal onverwacht kwam die wijziging niet, maar verrassend was ze toch wel. Per slot was het al weer enkele jaren geleden dat de Groninger in Harm Meijer voor het eerst in het openbaar zijn gemoed gelucht had door als directeur van de handelsavondschool te Sappemeer in een toespraak tot de geslaagde leerlingen uiting te geven aan bezorgdheid en ontvredenheid over de gang van zaken in zijn provincie.

Die rede richtte toen niet veel uit. De in Groningen verschijnende dagbladen plaatsten er een bericht over en daarmee leek de kwestie afgedaan. In Friesland echter toonde men meer begrip voor Meijers drijfveren. Deze krant nam de tekst in extenso op met onder meer als gevolg dat een FNP-delegatie

Dr. Harm Meijer: „Maaijer of Haarm Maayer is mie laiver“.

met diverse tramlijnen via Drenthe en Oost-Groningen Veendam te bereiken.

Na de oorlog werd het werk bij NS hervat. In Exloo en Meppel eerst, daarna op het station Rotterdam-Rechtermaasoever. Daartegen werd — naar vaderlijk voorbeeld — meteen protest aangetekend. Het hielp: Meijer kon gaan werken in Groningen. Hij en een collega besloten hun kans te benutten: Boele Olthoff ging, naast een volledige dagtaak, rechten studeren; Harm Meijer koos voor economie. Mr. Olthoff is nu sekretaris van de Kamer van Koophandel en Fabrieken in Leeuwarden, drs. Harm Meijer verliet NS eveneens. „Om te beginnen wilde ik niet het risico lopen weer naar het westen te moeten en bovendien had ik wat tegen het ambtelijke rangenstelsel. Ik heb toen het geluk gehad dat er in Veendam een gaatje kwam. Sindsdien ben ik leraar op mijn vroegere school, het Winkler Prins Lyceum en daarnaast ben ik nog directeur van de handelsavondschool Appingedam geweest, wat ik in Sappemeer nu nog ben.“ Een werkkring waarbij hij zich wel bevindt „al heeft de mammoetwet wel wat verziekt“.

Je krijgt niet de indruk dat Meijer er zich al te veel van aantrekt. Bovendien heeft hij dingen genoeg om eventuele ergernis weg te werken. In het algemeen betreft dat zijn activiteiten voor Groningen en het Gronings. Zijn bezig

besloten hadden de Grönneger Bond op te richten:

„Weer n splinterpertij? Of de GB n splinter is mout nog blieken. Dat ligt an Joe!

Mout wie noar n Europese, jao noar n wereldregeren zunner oorlog? Dat is net wat de GB will! Mor de GB zugt ook wat te op te haden oshaver. De

opdat de kiezers zullen begrijpen dat het een ernstige zaak is en geen grap.“ Tweede is Eppo Scheltens uit Appingedam, in Groningen eerder bekend onder zijn dichtersnaam Remko Sipkes en als nummer drie werd opgevoerd Pieter E. W. van der Laan, een zoon van de sekretaris van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor de Veenkoloniën te Veendam. Van der Laan is niet

Winschoten
4-2-74

Mien stem kin je kriegen

Uit de post voor de Grönneger Bond: „Mien stem kin je kriegen“ liet een Winschoter weten.

contact met Meijer zocht en dat, tot vanuit Vlaanderen gereageerd werd. Vervolgens werd het dan toch weer stil. Maar wie daarmee ook vrede mocht hebben, Meijer niet. Hij dacht na, hij sprak met deze en gene, hij keek naar wat in Friesland mogelijk was en zocht tenslotte opnieuw de publiciteit. Eind januari werd bekend gemaakt dat de Grönneger Bond was opgericht, een nieuwe politieke partij die volgens de initiatiefnemer nodig was omdat de bestaande partijen Groningen verwaarloosden.

Vanzelfsprekend zet niemand in zijn eentje zomaar een dergelijke stap. Er wordt gezocht naar medestanders, maar ook als die er zijn zal de initiatiefnemer moeten beschikken over vastberadenheid en doorzettingsvermogen en, in een provincie als Groningen, naar alle gedachten ook nog over enige moed. De eigenaard van de mensen daar, althans voorzover die uit het gebruik van de streektaal blijkt, is de laatste jaren best niet duidelijk zichtbaar of krachtiger geworden. Een man die er desondanks voor wil gaan strijden is die daartoe al lange tijd zonder veel merkbaar succes zending aan het bedrijven was, loopt gemakkelijk de kans niet serieus genomen te worden.

Boertange-Rotterdam

Wie en wat en hoe moet iemand zijn om de zaak desondanks aan te pakken? Ik heb de vragen gesteld en Harm Meijer heeft er tijdens een lang gesprek antwoord op gegeven. Hij ging terug naar het grensdorp Boertange, waar hij op 15 september 1919 werd geboren als zoon van een grenskommies. Drie weken later verhuisde het gezin naar Rotterdam waar vader Meijer al na een week een verzoek indiende om

weer overgeplaatst te worden naar Grönnegerlaand. De man die een jaar of wat voordien „het geluk“ had gevonden ambtenaar bij de dienst inwoonrechten en accijnzen te kunnen worden nadat het werken in het veen in de buurt van Nieuwe Pekela was afgelopen beleefde nu de eerste akte van zijn treurspel. Deze Groninger, die naderhand elke zaterdag vanuit zijn laatste standplaats Veendam op de fiets naar zijn ouders in Nieuwe Pekela ging, kon buiten zijn geboortestreek niet aarden.

Harm Meijers oudste jeugtherinnering is door dat gevoel bepaald. Als driejarige, weet hij nog, had hij met een buurmeisje in een mallemlen gezeten op een kleine kermis in Stadskaanaal, de standplaats die na het Rotterdamse verzoek was aangewezen. Thuiskomend zag hun zoonthe vader en moeder huilend aan tafel zitten. Zij hadden het bericht gekregen dat overplaatsing naar Amsterdam aanstaande was. Van die stad is Meijer alleen bij gebleven dat de mensen er hem niet konden verstaan.

„Nu weet je waar ik vandaan kom en als je zou vragen hou komst der bie om dit waark veur de Grönneger Bond te doun en die uutlaachen te loatn“ dan ken je meteen ook het antwoord.“ Harm Meijer was acht jaar toen de dienst zijn vader eindelijk met rust liet. Van Amsterdam was het gezin eerst nog in Groningen beland en vandaar kon, na een laatste overplaatsingsverzoek, naar Veendam verhuisd worden. Nog wat dicht bij Pekela. Gebeurtenissen die zich voor nu laten „vertalen“, zeker als Meijer bedenkt dat alle broers van zijn vader om werk te vinden gedwongen werden over het

hele land te zwerven: „Hier ligt de basis van mijn overtuiging dat kinderen in hun eigen streek werk moeten kunnen vinden als zij dat willen. Mijn vader en met name mijn omnes waren de gastarbeiders van toen. Trouwens, noorderlingen zijn dat tegenwoordig nog vaak. Denk maar eens aan de Hoogovens. Zoiets mag nu toch niet meer nodig zijn. Vooral omdat we weten hoe het is te voorkomen. Het spreidingsbeleid van Philips is tegen deze achtergrond heel goed.“

In de journalistiek

De in deze woorden te herkennen politieke stellingname is niet alleen een kwestie van van-huis-uit. Harm Meijer heeft om zover te komen zelf natuurlijk ook het nodige gedaan. Daags nadat hij in juli 1937 eindexamen RHES (B) gedaan had kwam hij als leerling-journalist („volontair redaktie heette dat toen nog; misschien dat daarom het salaris 25 gulden per maand was“) van het Volksblad voor Groningen en Drente, de noordelijke editie van het Arbeiderspersdagblad Het Volk. In maart 1939 verliet hij Groningen, de militaire dienst bracht hem naar Kampen waar Meijer geplaatst werd op de SROI, de school voor reserve-officieren infanterie. Na mei 1940 hadden de Spoorwegen een plaats voor hem. Op termijn overigens, zodat het wachjaar benut werd voor het volgen van colleges schei- en plantkunde aan de Groningse universiteit. De NS-opleiding in Utrecht werd gevolgd door detachering op alle mogelijke stations: Den Haag werd vooreerst de laatste standplaats. In september 1944, na het uitbreken van de spoorwegstaking, vluchtte Harm Meijer naar het noorden. Zijn kennis van spoorwegaandrijfskunde („een moeilijk vak“) hielp hem om na Zwolle

zijn met de streektaal leidde ertoe dat hij „als enige buitenlander“ lid werd van de Olnborger Schrieverkring: „Hier hebben ze dr toch gain belang bie“ stelt Harm Meijer, die daarbij doelt op zijn schrijverij in de streektaal; af en toe een gedicht, wat vertalingen van Rilke en Jevostjenko, verhalenthe voor radio Bremen. Een aktiviteit overigens die je, geleet op de gereserveerde haast verontschuldigende manier waarmee het gezegd werd, waarschijnlijk kunt beschouwen als prulderen op wat dan onlangs naar buiten is gekomen en waaraan ongetwijfeld Meijers lid worden van de Frysk Nasjonale Partij en van („een nicht van me is daarheen getrouwd“) de Schots Nationale Partij hebben bijgedragen.

Tegen centralisme

De bewustwording van de Grönneger Harm Meijer is zich geleidelijk meer gaan concretiseren. Opgegroeid in een SDAP-gezin lag het voor hem in de lijn dat hij lid van de PvdA werd. Hij bleef het tot 1 januari van dit jaar. Op die dag bedankte hij. Hij meende niet korrekt te handelen als hij zijn lidmaatschap handhaafde nu het plan voor de Grönneger Bond weldra openbaar zou worden. Overigens staat wel vast dat Meijer tegen de PvdA nog altijd minder bezwaren heeft dan tegen andere landelijke partijen. De lijsttrekker van de nieuwe partij, die mee gaat doen aan de statenverkiezingen van eind maart, blijft als voorheen voorstander van een progressieve politiek. Maar provinciaal gezien voelde hij zich in alle landelijke partijen even teleurgesteld.

Voor Meijer is er in hun praktische opstelling al te duidelijk sprake van een centralistische mentaliteit: „De heren in Den Haag denken het allemaal wel uit te kunnen maken.“ Er klinkt in die woorden enige bitterheid door. Ze past bij de man die geleidelijk steeds sterker gepakt is door de gedachte aan federalisme en decentralisatie. „Samenwerking in Europees of liever nog in wereldverband is goed, maar we moeten niet vanuit Brussel of vanwaar dan ook bestuurd worden. Net zo min als vanuit Den Haag. Democratie heet te zijn overdracht van vertrouwen. Welnu, waarom heeft het Haagse apparaat dan niet meer vertrouwen in de „lagerre“ bestuursorganen?“

Op 2 februari, in een ingezonden stuk voor de Wijnshoter Courant, had Harm Meijer in de mudertoal uitgelegd waarom hij en een paar vrienden — de Veendamse boekhandelaar Jaap Schuur en de ook in Veendam wonende NAM-employee Koos Bouwman —

börgers, de gemainten, de pervinsies, de nasjonale regerens wooren aal meer zeggenschap kwiet, ook zunder dat dat neudeg is. De GB zegt: As legere bekkens as hogern MOUTEN dij legern doareur oerantwoordelk bliuen. Al-lain zó blift onze demokrate bestoan. Kiekt om Joe tou! Wat is dr van onze demokrate, van onze zeggenschap over? Woarom bliuen dr aal meer lu in hoes bie de verkatens?“

T is toch nait recht indinkbaar, dat de maiste Grönnegers t mit de vandongse boudele ains binnen! As le ook wel es tweiveld hebben an de rechtverdigheid van dij Hollandse boosmoekkerij, schriefft ons den even n braifkoartje. Meugelk kin wie nog n lieste indainen veur de stoatenverkatens. T gaat om Grönnen. T gaat om de demokrate. T gaat om onz vrijheid. T gaat tegen elke vörm van boasspeuldertj, ook tegen de smorende Hollandse buroboazertj. T gaat tr om of Je Joe Grönneger vülen.

Waecht nait mit schrieven! Tied is kört. Stim kört.“

Of het kwam als gevolg van de krap bemeten tijd dan wel doordat de Groningers toch in hun gemoed geraakt werden valt moeilijk te zeggen. Gelet evenwel op de aard van de meteen daarna dagelijks binnenkomende reakties lijkt de laatste mogelijkheid de meest voor de hand liggende. Ze liepen van afwachtend welwillend tot positief enthousiast met voor de variatie er tussendoor eens een volstrekt afwijzende of een nuchter zakelijke brief waarin al verder gekeken werd dan het eerste spontane begin. De initiatiefnemers zijn zich daarvan natuurlijk ook wel bewust. Harm Meijer zeker: zei niet Simon van Wattum, kort na de start van de Grönneger Bond tegen hem — „doe bist nait geschikt veur de poletiek, doe zogst alles te genueanceer en veur n politikus bestaait dr allain moar zwaart en wit?“

Lijst ingediend

Een opmerking waarover te twisten zou zijn en die Meijer in alle geval weer genueanceerd ziet. Hij en zijn medestanders van het eerste uur zijn blijven werken aan althans een begin van organisatie en ze hebben ook andermaal overwogen wat nu het aller-eerst diende te gebeuren. Dat was deelname aan de komende statenverkiezingen. Dinsdag 12 februari, de daarvoor gestelde dag, is een kandidatenlijst ingediend met tien namen. Nummer 1 op die historische lijst is geworden — het zal niemand verbazen — drs. Harm Hendrik Meijer: „We hebben geen betere kunnen ontdekken zo gauw. En wat die titel betreft, die ik anders altijd vergeet, die staat er bewust bij

de enige student op de lijst. Op nummers 7 en 10 staan zijn „collegaas“ E. J. Gernaat en J. Sijtsma, beide eveneens uit Groningen. De overige namen zijn: 4. J. G. Schuur (boekverkooper en uitgever van Veenkoloniale Geschiedenisboeken) te Veendam; 5. de Appendingammer beroepsmilitair L. Schreuder; 6. NAM-employee K. Bouwman uit Veendam; 8. J. G. Wilman, beheerder van een bankkantoor in Groningen en 9. de Veendamse huisvrouw A. B. Bentum-Beereboom.

Nogal wat jongeren dus, constateerde de lijstaanvoerder Meijer tevreden. Aan voorstellingen over de uitslag durfde hij zich overigens hoegenaamd niet te wagen. Je kunt dat trouwens ook niet verlangen, na een zo korte tijd van voorbereiding. Wel is Meijer intussen gebleken dat hij alom vriendelijk wordt begroet en ontvangen. Een rijkspolitieaan vond het weken geleden al zo aantrekkelijk om met de voorman van de Grönneger Bond van gedachten te kunnen wisselen dat hij het Meijer die bij een controle was aangehouden, niet aanrekende dat deze in een vergeetachtige bui zijn rijbewijs thuis had gelaten. En op de dag van de kandidaatstelling leerde een gesprek met Oude Pekela's burgemeester Sake van der Ploeg aan Meijer dat een Fries eigenlijk geen uitleg nodig heeft over wat de Grönneger Bonders beweegt.

Moedgevend zijn zulke dingen zeker, maar ze zullen Meijer toch zijn nuchterheid niet doen verliezen. Het feit dat er weinig negatieve reakties werden ontvangen wil hij zelfs nog veronderstellenderwijs verklaren met de opmerking dat de mensen het misschien de moeite niet waard vinden. Maar toch overheerst uiteindelijk de gedachte dat er in het algemeen sprake is van een zekere welwillendheid. Die stemming hoopt de Grönneger Bond te kunnen versterken. Geleidelijk en voorzichtig. Want al meent Harm Meijer persoonlijk dat een volk dat zijn taal weggooit psychisch ziek is omdat wie de eigen taal minacht zichzelf minacht, de zaak van het Gronings staat in de aktie van de Bond „nait nummer aain“. Althans de propaganda ervoor niet. Wel zal de streektaal waar dat maar even kan gebruikt worden. Ook in de statenzaal. Meteen, voegt Meijer er aan toe. In de Groningse situatie zou dat weinig minder dan een revolutie betekenen. Zodat je om die reden alleen al gaat hopen dat de verkiezingen voor de Grönneger Bond succes zullen hebben. Hoe partijdig dat, ten onrechte, dan ook mag lijken.

Woarom?	Woarom?
Woarom wilt doe dien kinner gain bestoan meer geven?	Woarom wilt du dien Kinner gain Bestoan meer geven?
Woarom kinnen zai nait op dien grond meer leven?	Woarom kinnen sei nait op dien Grond meer leven?
Woarom jagst doe heur wraid de wiede wereld in?	Woarom jagst du hür wraid de wiede Wereld in?
Antwoor den Sassisch volk, wat is doarvan de zin?	Antwoor denn Sassisch Volk, wat is doarvan de Sinn?
Woarom most doe dien zolt, gas, eulle zo vot geven?	Woarom most du dien Solt, Gas, Olie so vot geven?
Doarvan mouten ja dien kinder doumeet leven.	Doarvan mauten ja dien Kinner doumeet leven?
Woarom jagst doe heur wraid de wiede wereld in?	Woarom jagst du hür wraid de wiede Wereld in?
Antwoor den Sassisch volk, wat is doarvan de zin?	Antwoor denn Sassisch Volk, wat is doarvan de Sinn?
Dien laand is riek, dien kinner kinnen hier leven, mor denn most doe dien riekdom nait n aner geven.	Dien laand is riek, dien Kinner kinnex hier leven, mor denn most du dien Riekdom nait n aner geven.
Woarom jagst doe heur wraid de wiede wereld in?	Woarom jagst du hür wraid de wiede Wereld in?
Antwoor den Sassisch volk, wat is doarvan de zin?	Antwoor denn Sassisch Volk, wat is doarvan de Sinn?
Baauw toch foabrieken om dien kimmer dij te geven!	Baauw toch Foabrieken om dien Kinner dej te geven!
Schep heur den aarbaid, hier willen zai ja leven!	Schep hür toeh Aarbaid, hier willen zai ja leven!
Joag heur nait kold en wraid de wiede wereld in.	Joag hür nait kold en wraid de wiede Wereld in.
Antwoor den Sassisch volk, dat is toch sunner zint!	Antwoor denn Sassisch Volk, dat is toch sunner Sinn!
-12-168	-1-12-168

Een door Harm Meijer in de streektaal geschreven gedicht; links in de Grönneger spelling, rechts in de „plattdiütsche“ zoals die gebruikt wordt door de leden van de „Olnborger Kring“.